

do zahraničia. Nabehli sme na systém, keď na jednej strane sme vzali prácu našim ľuďom, zvlášť mladým a nižšie kvalifikovaným, naše zdroje vyvážame lacno a potom drahú kupujeme dennodennú obživu. Platíme za ňu tým, čo si zarobíme pri výrobe áut. Obávam sa, že to nie je dlhodobý udržateľný model, ani nesvedčí o veľkej prešpekulovanosti tvorcov slovenského hospodárskeho zázraku, tatranského tigra. Nie, všetci nebudeme sedieť za počítačmi, ani nebudeme vyrábať autá, ani

nebudeme pracovať v sociálnych službách, vždy tu bude niekto, kto by nám rád zabezpečil zdravé potraviny, a to je dobre.

Môže byť práve poľnohospodárstvo pre rozvoj málo rozvinutých okresov na Slovensku podstatné? Aké sú možnosti?

Samozrejme, keďže veľká časť uchádzačov o zamestnanie má nízke vzdelanie a z ekonomického hľadiska je cena ich pracovnej sily pre spoločnosť

zlacnená o súčasné sociálne dávky a ďalšie úspory verejných financií vyplývajúce z ďalších nákladov vyvolaných nezamestnanosťou.

Každopádne je veľmi pozitívne, že tejto otázke sa začala ešte za bývalej vlády venovať veľká pozornosť a výsledkom sú už aj niektoré zmeny legislatívy, nastavenia inštitúcií a hlavne vypracovanie a schválenie dvanástich akčných plánov, podľa ktorých možno koordinovať rozvojové aktivity počas nasledujúcich piatich rokov.

Životné prostredie a poľnohospodárstvo

Neraz sa môže zdať, že poľnohospodárstvo negatívne ovplyvňuje životné prostredie a neraz to tak je. No na druhej strane môže naopak podporovať udržateľnosť životného prostredia. To vtedy, keď ide o dosahovanie rovnováhy, v ktorej pomáha práve spoločná poľnohospodárska politika. Podrobnejšie v nasledujúcom rozhovore s poslankyňou NR SR a členkou Výboru pre pôdohospodárstvo a životné prostredie Evou ANTOŠOVOU a redaktorkou Parlamentného kuriéra Annou Komovou.

Čím je možné prispieť zo strany poľnohospodárov k udržaniu a boju proti zmene klímy? Sú reformy súčasťou Spoločnej poľnohospodárskej politiky?

Zmena klímy a naliehavá potreba znížovania emisií skleníkových plynov vrátane transformácie ekonomík na nízkouhlíkové konkurencieschopné hospodárstvo členských štátov EÚ, ako aj potreba vykonania adaptačných opatrení na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy patria medzi politické priority SPP. Zmena klímy spôsobuje nárast zrážok počas zimného obdobia (hrozba záplav) a znížovanie po-

čas leta, čo spôsobuje riziko sucha, zvyšovanie pôdnej erózie, narušenie vegetačného obdobia a potenciálne zmeny výmer a druhov pestovaných plodín. Na tieto zmeny nutne reaguje aj samotný PRV.

Zmierňujúce opatrenia pri riešení klimatickej zmeny sa týkajú obmedzenia emisií v poľnohospodárstve a lesnom hospodárstve, ktoré pochádzajú z hlavných činností, ako je napríklad živočíšna výroba a používanie hnojív, ale aj zachovania záchytov oxidu uhličitého a zvýšenia sekvestrácie oxidu uhličitého s ohľadom na využívanie pôdy, zmenu využívania pôdy a odvetvie lesného hospodárstva.

V súčasnosti majú poľnohospodári možnosť uchádzať sa o nenávratný finančný príspevok v rámci rôznych opatrení Programu rozvoja vidieka (PRV) na roky 2014 – 2020 pod spoločným názvom „Agroklimatické opatrenia“. Farmári ďalej môžu na svojich farmách využívať spôsoby obhospodarovania, ktoré zodpovedajú tzv. zazeleňovaniu a šetrnému obhospodarovaniu ornej pôdy. Na to sú nadviazané aj priame platby podľa platnej legislatívy. Životnému prostrediu je naklonené aj ekologické poľnohospodárstvo vo všetkých jeho formách a taktiež integrovaná produkcia.

Dôležitým problémom v budúcnosti bude problematika organických hnojív a nevyhnutnosť zaoberať sa s ich nakladaním. Z hľadiska zmeny klímy bude potrebné dosiahnuť povinnosti zapracovať ich do pôdy ihneď po ich aplikácii na pôdu. Do ovzdušia sa tým dostáva veľké množstvo dusíka, ktoré by malo zostať v pôde. Takto naopak prispieva ku zvyšovaniu emisií z poľnohospodárstva. Treba sa upriamiť aj na hospodárenie s pôdou z celospoločenského hľadiska a snažiť sa minimalizovať zástavbu poľnohospodárskej pôdy, najmä takej, ktorá je pod závlahou. Zastavovaním poľí prichádza k znehodnocovaniu závlahových, ako aj odvodňovacích systémov, ktoré sú pri zmenách podnebia na jednej strane také potrebné pre správne fungovanie rastlinnej výroby, a na druhej strane napomáhajú prirodzenej obrane pred povodňami.

SPP je však problematická z dôvodu prevažovania formalít nad praktickým prínosom. Spo-

ločná poľnohospodárska politika sa síce dlhé roky deklaruje ako spoločná, ale Slovenská národná strana má názor, že mala by byť aj rovná v rámci EÚ. Aj to je jedným z dôvodov, prečo si myslíme, že EÚ je zrelá na reformu.

Možno aj ekologizácia by mohla výraznejšie zvyšovať účinok na kvalitu životného prostredia?

Nepochybné áno. Na ekologizáciu vo väzbe na zlepšovanie kvality životného prostredia je zameraná priorita – obnova, zachovanie a posilnenie ekosystémov, ktoré súvisia s poľnohospodárstvom a lesným hospodárstvom.

Realizuje sa prostredníctvom opatrení PRV SR 2014 – 2020 – opatrení na poľnohospodárskej pôde a opatrení na lesnej pôde.

Opatrenia prispievajú k zachovaniu biodiverzity prostredníctvom ochrany živočíšnych druhov (dropa fúzatého, ochrany biotopov sysla pasienkového), vytvárania multifunkčných okrajov poľí, podpory ochrany plôch poloprirodných a prírodných trávnych porastov, ako aj podpory integrovanej produkcie vybraných plodín, ktorá prispieva k zníženiu ohrozenia hnojivami a herbicídmi, a taktiež k ochrane proti erózií vybranými agrotechnickými opatreniami. Podpora bude smerovaná prioritne na územia Natura 2000.

Podporujú ekologické poľnohospodárstvo, ktoré má významný vplyv na biodiverzitu. Opatrenie platby v rámci NATURA 2000 podporí realizáciu osobitných metód hospodárenia na vybraných územiach Natura 2000).

Prispievajú k udržaniu hospodárenia v znevýhodnených územiach a tým aj k udržaniu poľnohospodárskej pôdy v dobrom poľnohospodárskom a environmentálnom stave.

K hlavným nástrojmi minimalizujúcimi zaťažovanie vôd látkami patria udržateľné systémy hospodárenia na pôde zamerané na hospodárenie s hnojivami, manažment ochrany rastlín, manažment hospodárenia s vodou, ktoré sa uplatňujú v ekologickom poľnohospodárstve a agroenvironmentálnych schémach.

Dôležitými predpokladmi pre úrodnosť pôdy je dostatočný obsah organických látok, ako aj protierozná ochrana zabezpečujúca ochranu pôdy. V snahe o účinnejšiu ochranu pôdy a zachovanie jej úrodnosti sú podporované agrotechnické činnosti zamerané na ochranu pred degradáciou pôdy a na zlepšenie kvality a úrodnosti pôdy.

Ochrana proti degradácii pôdy vrátane starostlivosti o trvalo trávnaté porasty a lesy sa nezaobíde bez aktívneho poradenstva, vzdelávania a šírenia dobrej praxe v tejto oblasti.

Ako je to s finančnými prostriedkami na agroenvironmentálne opatrenia a inovačné projekty, ktoré by mohli pomôcť práve zlepšeniu životného prostredia?

Agroenvironmentálne platby súvisiace s klímou zohrávajú prvoradú úlohu pri podpore udržateľného rozvoja vidieckych oblastí a pri reagovaní na zvýšený dopyt spoločnosti po environmentálnych službách. Cieľom tohto opatrenia je zachovanie poľnohospodárskych postupov, ktoré majú pozitívny vplyv na životné prostredie a klímu, a presadzovanie potrebných zmien týchto poľnohospodárskych postupov. Jeho začlenenie do programov rozvoja vidieka je povinné. Agroenvironmentálno-klimatické opatrenie (AEKO) PRV SR 2014 – 2020 zahŕňa napríklad operácie Integrovaná produkcia v ovocinárstve, Integrovaná produkcia v zeleninárstve, Integrovaná produkcia vo vinohradníctve, Ochrana vodných zdrojov – CHVO Žitný ostrov a ďalšie.

Na AEKO bolo v rámci celkových zdrojov Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020 vyčlenených 143,75 mil. € (6,91 %). Na tieto operácie boli doteraz vyhlásené dve výzvy na predkladanie 5 ročných záväzkov – v roku 2015 a v roku 2016. Všetky žiadosti oprávnených žiadateľov spĺňajúce príslušné podmienky boli (2015) resp. budú (2016) zaradené do podpory.

Podpora inovácií je aj prierezovým cieľom PRV SR 2014 – 2020 (PRV). Zavádzaním inovácií v oblasti životného prostredia by sa malo prispieť k zvýšeniu účinnosti zdrojov, zlepšeniu ochrany pôdy, obnoveniu a zachovaniu biodiverzity a ekosystémov. Inovácie, ako prierezová priorita Stratégie EÚ 2020, sa v rámci pôdohospodárstva a rozvoja vidieka týkajú všetkých priorít PRV. Ich zavádzanie bude naprieč programom posilnené prostredníctvom školení a poradenských služieb, ktorých cieľom je motivovať podniky k inováciám resp. vytvárať adekvátne predpoklady na dosiahnutie tohto cieľa.

V rámci, tzv. projektov spolupráce sa predpokladá postupné zavádzanie systémových inovácií v oblasti ochrany pôdy, zlepšenia stavu biodiverzity a využitia OZE. Spolupráca priamo prispieva k podpore inovácií, a to konkrétne podnecovaním vzniku nových produktov, technológií, postupov a služieb vo vidieckych oblastiach, posilňovaním inovačnej kapacity aktérov prostredníctvom spolupráce na inovačných projektoch ako aj voľnou dostupnosťou dosiahnutých poznatkov pre širokú verejnosť. Vzájomná spolupráca výrazne prepojí výskum aj prax v rôznych oblastiach, pričom budú presadzované inovatívne riešenia. Zakladanie operačných skupín Európskeho inovačného partnerstva (EIP), ako aj iných skupín bude mať výrazný pozitívny vplyv na posilnenie inovatívneho potenciálu, a to aj v oblasti udržateľného manažmentu a efektívneho využívania prírodných zdrojov. Na spoluprácu bolo v rámci PRV alokovaných 48,5 milióna eur verejných zdrojov.

Čo robí Slovensko a Európska únia na podporu ekologického poľnohospodárstva?

Spektrum opatrení je veľmi široké a je z väčšej časti zhrnuté v Programe rozvoja vidieka SR 2014 – 2020, v časti ekologické hospodárstvo (<http://www.mpsr.sk/index.php?navID=1180&navID2=1180&sID=43&id=9945>).

Podpora v rámci tohto opatrenia sa poskytuje na hektár poľnohospodárskej plochy poľnohospodárom, ktorí sa dobrovoľne zaviažu prejsť na postupy a metódy ekologického poľnohospodárstva alebo ich naďalej dodržiavať podľa legislatívy Európskej únie (Nariadenia (ES) č. 834/2007) a ktorí sú aktívnymi poľnohospodármi v zmysle článku 9 nariadenia (EÚ) č. 1307/2013.

Treba chrániť naše potraviny a poľnohospodárstvo pred trhom z rozvojových krajín?

Slovenský agropotravinársky trh je integrálnou súčasťou spoločného trhu EÚ a teda potraviny sú vnímané ako „potraviny EÚ“. Napriek uvedenému nevidím problém v tom, aby sa konkrétne domáce potraviny určitým spôsobom (označením a pod.) výrazne odlišovali, aby spotrebiteľ vedel, že kupuje domáce slovenské potraviny, pretože som názoru, že slovenské potraviny majú vysokú kvalitu a v ľudoch sa prejaví to „národné“ kúpiť kvalitný výrobok od domácich. Sama vždy dám radšej prednosť domácim slovenským potravinám.

Ale pýtali ste sa na rozvojové krajiny. Čo sa týka poľnohospodárstva alebo potravín, treba krajiny (t. j. potravinové trhy) rozdeliť na krajiny Európskej únie a ostatné. Nemusí ísť hneď o rozvojové krajiny, ak sa chceme baviť o ochrane. Problém je i s vyspelými trhmi krajinami, v ktorých sú povolené napr. veterinárne liečivá na výkrm zvierat, či v EÚ nepovolené pesticídy a GMO (napr. USA, Latinská Amerika), napriek tomu, že dovoz musí spĺňať legislatívu EÚ, snažia sa vývozcovia tieto predpisy obísť a následne je zatažená i samotná úradná kontrola vo všetkých členských štátoch EÚ. Navyše nejde iba o ekonomické záujmy poľnohospodárov a potravinárov, ale o problémy ohrozujúce zdravie spotrebiteľov, zdravie rastlín a hospodárskych zvierat. Slovenská národná strana, aj ja osobne, dlhodobo voláme po širšom dialógu o medzinárodných zmluvách (TTIP, CETA), ktoré do oblasti poľnohospodárstva a potravinového trhu Európskej únie (teda aj nášho) zásadne zasahujú a tvoria sa tak akosi za zatvorenými „dverami“. Slovenská národná strana sa opakovane vyjadrila, že nie je stotožnená s aj podľa môjho názoru problematickou TTIP, ktorej dosahy na našich domácich poľnohospodárov a potravinárov nie sú dostatočne posúdené a vyhodnotené. A dovoľm si tvrdiť, že budú skôr negatívne ako pozitívne.

Ochrana poľnohospodárstva na Slovensku spočíva podľa môjho názoru z veľkej časti v ochrane poľnohospodárskej pôdy pred jej špekulatívnym výkupom, a to najmä zahraničnými investormi. Slovenská národná strana sa práve v dnešných dňoch uchádza o široký politický konsenzus, ktorý by umožnil ústavno-právnu ochranu poľnohospodárskej pôdy pre občanov Slovenskej republiky.

Je možné udržiavať vyvážené obchodné vzťahy, dokážeme motivovať poľnohospodárov stálym príjmom?

V dôsledku výrazných globalizačných procesov na svetových trhoch nastali v potravinovom dodávateľskom reťazci výrazné zmeny spočívajúce najmä v cezhraničnej integrácii v oblasti spracovania potravín, a predovšetkým v oblasti maloobchodu. Poľnohospodárski prvovýrobcovia sa postupne sta-

li článkom potravinového dodávateľského reťazca s najnižšou vyjednávacou silou. Malé a stredné spracovateľské subjekty sa stali z pohľadu odbytu svojej produkcie závislé od obchodných reťazcov, ktoré jednoznačne dominujú vo vzájomných obchodných vzťahoch a rozhodujú o ich konkrétnej podobe.

Tento vývoj nepovažuje Slovenská národná strana za správny a bude sa určite usilovať o podporu domácich prvovýrobcov, ako aj malých a stredných spracovateľských subjektov.

Dá sa zaručiť kvalita potravín v celej EÚ? Existujú síce isté normy na hodnotenie kvality, ale kontroluje sa ich dodržiavanie?

Bezpečnosť celého potravinového reťazca je upravená jednotnou, priamo aplikovateľnou legislatívou EÚ a v rámci EÚ nie je chápaná ako kvalita.

Pod kvalitou sa chápe napr. zloženie, chuťové vlastnosti a pod. Tieto kvalitatívne požiadavky sú zväčša upravené národnou legislatívou.

Z hľadiska kvality je na pôde EÚ upravený systém označovania potravín a na základe rôznych podvodov na spoločnom trhu (napr. konské mäso, cestárska soľ a pod., ktoré poznáme z mediálnych káuz) sa v posledných dvoch rokoch začala na komunitárnej úrovni venovať pozornosť i podvodom a falšovaniu potravín. Koncom minulého roka zaviedla Európska komisia elektronicky systém hlásenia podvodov a falšovania – týmto systémom sú prepojené všetky členské štáty a Európska komisia.

V čom spočíva prísnosť európskeho potravinového práva?

Potravinové právo EÚ pokrýva celý potravinový reťazec od zdravia rastlín, cez odrody a osivá, krmivá, pohodu a zdravie zvierat až po potraviny a materiály prichádzajúce do styku s potravinami. Okrem toho EÚ potravinové právo je založené na vedeckom hodnotení rizika, ktoré na zabezpečuje EFSA – Európsky úrad pre bezpečnosť potravín, a je priamo aplikovateľné vo všetkých členských štátoch.

Neprevzaté či neakceptované tohto práva vedie k postupu pre porušenie zmluvy a môže končiť na Súdnom dvore EÚ. Tým je zabezpečené, že požiadavky pre bezpečnosť potravinového reťazca sú rovnaké vo všetkých členských štátoch. Potravinové právo EÚ patrí k najprísnejším vo svete, napr. v krajinách EÚ je zakázané podávať veterinárne prípravky a liečivá na výkrm zvierat, značne je obmedzené pestovanie a používanie GMO rastlín a pod. Čo sú výrazné obmedzenia v porovnaní s inými krajinami v rámci sveta, a to aj s tými, ktoré sú považované za najvyspelejšie, napr. USA.

Ako sa európske potravinové právo prenáša do našich podmienok poľnohospodárstva?

Väčšina EÚ potravinového práva je vydaná formou nariadení a rozhodnutí, takže je priamo aplikovateľná vo všetkých členských štátoch. Menšia časť potravinového práva, ide najmä o staršiu legislatívu, ktorá bola vydaná formou smerníc, bola prevzatá do národnej legislatívy. Neprevzaté EÚ do národnej legislatívy vedie k postupom pre porušenie zmluvy a konaniam na Súdnom dvore EÚ a môže mať pre konkrétny členský štát rôzne negatívne následky.

Záverom si dovoľm poďakovať ministerke Ing. Gabriele Matečnej a pracovníkom Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky, s ktorými som konzultovala uvedené témy, za profesionálny prístup.